

TREVENNEN-3

Januar 2010 Medlemsblad for Treets Venner

www.treetsvenner.no!

Drammens elvepark

Flikbladet bjørk

Innkalling til årsmøte 18.01.2010 : *"Fra Versailles til Vegamot"*

Lederen har ordet

Eirik Wærner

www.treetsvenner.no!

Det er en glede for meg i skrive en leder i Trevennen - bladet som vi virkelig kan være stolte av! Foreningen har gjennom dette gjort et stort løft, fra å være temmelig usynlige overfor medlemmene i en årrekke, til å ha fått et flott medlemsblad! Takk til Rainer Stange har gjort en kjempejobb med dette.

Endelig egne hjemmesider!

I løpet av svært kort tid kommer også hjemmesidene våre på lufta - trolig er de på plass når du mottar dette bladet. Gå inn på www.treetsvenner.no og sjekk! Vi tror at synlighet på nettet er av avgjørende betydning for kontakt med medlemmer og andre interesserte. Jeg regner med at vi også kommer til å få mange henvendelser fra forvitte treiere som har naboer som leser granneloven som fanden leser bibelen. Hjemmesidene våre er "første generasjon", og vi tar gjerne i mot forslag til forbedringer og tillegg for å gjøre sidene så gode som mulig.

Media

Den neste oppgaven for styret blir å bli mer synlig i media. Jeg regner med at vi kommer til å få noe "gratis" gjennom nettsidene våre, ved at folk tar kontakt med oss i stedet for Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, som i dag får de fleste henvendelsene. Et søk på Google på "trær og naboloven" viser at det finnes mye kvasi-juss der ute som villeder "trehatere" til å gjøre fram sin sak. Så vi har nok av oppgaver foran oss!

Medlemmer

Vår forening har blitt eksklusiv i den forstand at vi har få medlemmer - medlemstallet har gått jevnt nedover siden starten pga. "naturlig avgang". Vi håper at vi skal få mange nye medlemmer gjennom hjemmesidene våre. Men hvis du kjenner noen som du tror kan bli medlem, send oss et tips!

Leder Eirik på sommerlig høsttur i Drammen

Trevennen nr. 3. Januar 2010 Medlemsblad for Treets Venner

Treets Venner

c/o Det norske Hageselskap

Postboks 53 Manglerud

www.treets-venner.no

Konto: 7874.06.45861

Redaksjonen avsluttet 13.01.2010

Redaktør / layout: Rainer Stange, rst@dronninga-landskap.no

Foto: Rainer Stange, dersom ikke annet er oppgitt

Forside: Orrnäsbjörk. Bakside: Stiklestadalleen. Foto: RS

Redaktørens hjørne

Rainer Stange

Trevennen-3 presenterer det nordiske og norske treet framfor noen; bjørka. Treets Venner har vært på to vellykkede befaringer i høst, som er dokumentert gjennom et billedgalleri og Elin Froms reisebrev.

Den nordiske bjørka

Ole Billing Hansen presenterer: *Flikbladet bjørk – avvikende bjørkekloner fra nordisk natur*. Bedre kjent er er ornäsbjørka, som med sitt florlette løv er selve symbolet for den lyse, nordiske sommeren; og så er den også Sveriges nasjonaltre. Tore Edvard Bergaust presenterer på årsmøtet den 18. februar 2010 en restaurert og helt ny bjørkeallé på over en kilometer tilpasset våre tids krav til sikkerhet: *“Fra Versailles til Vegamot: en allé til besvær”*

Høsttur 2009; parktrær i Drammen

Drammen er forvandlet fra *“Harry til hot”* gjennom en serie av byprosjekter av høy kvalitet, der vegetasjonen spiller en vesentlig rolle i forvandlinga fra grå industriby til en attraktiv bolig- og handelsby langs et rent Drammensvassdrag. Ekskursjonen var en rundtur i den 300 mål nye Drammens Elvepark i sommerlige september.

Høsttur II 2009; gatetrær i Oslo

Atskillig kjøliger var det i to måneder seinere i november, men minst like interessant med omvisninga av fagfolk i Oslo indre øst. Tore Næss, Ingjerd Solfeld og Hege Abrahamsen viste og fortalte om bruk av uvanlige arter, nye teknikker for planting av gatetrær og Fagus; alt sammen med meget høyt faglig innhold.

Høstturen 2010

Turen høsten 2010 skal derfor gå til Carl Berners plass for å se hvordan teori er blitt til praksis. Her skal det plantes 200 nye gatetrær våren 2010 etter 8 års planlegging og 2 års byggeplass. Det blir omvisning av redaktøren, som er prosjekteringsleder for nye Carl Berners plass: *“Fra grått vegkryss til europeisk by-plass”*

Stiklestadalleen: et nasjonalsymbol. Foto: RS

Ekskursjon til Drammen. Foto: RS

Nye teknikker for gatetrær. Foto: R. Momark

Carl Berners plass for planting. Foto: RM

Høsttur til Drammen

12. september 2009

Elin Katharina Hille From

I god tradisjon ble det arrangert en utfukt for medlemmene 12. september 2009. Årets tur var lagt til Drammen by for å se den nye, flotte parken langs Drammenselva.

Drammens elvepark er bygd ut i flere etapper, og er en del av turveinettet langs Drammenselva. Parkområdene og elvepromenaden utgjør over 300 mål med nye grøntarealer for byens innbyggere. I parken finnes stier, rekreasjonsarealer som plenområder, sandstrender sandvolleyballbaner og vakker ny beplantning.

Fra grått til grønt

Turen vår startet med en vandring fra Drammen togstasjon langs nye boligområder i den nyutviklede bydelen "Grønland". Ferden langs Drammenselva gikk langs strandpromenaden nedstrøms fra det nye biblioteket og høyskoleanlegget. Her fikk vi se den nye gangbroen Ypsilon som krysser elven. Med oss som guide hadde vi Trulte Ellingsen som i fortalte om utviklingen av elveparken med innspill fra Rainer Stange og Elin From. Langs promenaden ved bygget til NRK-Buskerud er det et mindre parkområde med stort innslag av stauder og løkbeplantning. Særlig tulipaner og allium dominerer om våren. Parken er åpen for brukere av elveparken. Nedstrøms togstasjonen så vi på ulike sorter piltrær som er plantet i strandkanten. Videre krysset vi over Holmenveien til den kunstige halvøya "Holmennokken" som er bygd om fra steinfylling til rekreasjonsområde. Her er det plantet store innslag av trær; søyleosp, kirsebær, lønn. Det ble tid for et stopp på veien med servering av forfriskende Liereplejuice, en hilsen fra Egge gård.

Vakre Vegers pris 2004

Deretter krysset vi over på Bragemessiden. Langs Nedre Strandgate preges elveparken av det som ved anleggelse var Norges største staudebeplantning og stor variasjon av prydtrær. Plantebruken gir flotte skift i farger og bladstruktur som gjenspeiler årets variasjoner. Denne delen av parkanlegget har blant annet høstet Vakre Vegers pris. Her er det plantet blant annet prydkirsebær, mandsjurkirsebær, sølvpil, spisslønn og naverlønn. På Bragemessiden ligger det spisesteder langs promenaden, og vi tok et pust i bakken med lunsj på restaurant Glass. Herfra ble vi møtt av arkitekt Arne Enger fra Drammen kommune som skulle lede oss videre på ferden. Enger har vært en viktig medspiller i utvikling av Drammen by de siste tiår.

Berømt byprospekt

Først la vi turen innom storslagne Bragernes torg som er restaurert de senere år, hvor vi så vi på de flotte hestekastanjene som rammer inn bytorget. Gjennom sentrum gikk ferden videre til Drammen park som ble anlagt etter bybrannen i 1866. Parken har form som en klassisk bypark, med aksialt gangmønster, musikkpaviljong fontene og scene som har kommet i senere tid. Den har større plenflater med eldre trær av blant annet bjørk, lønn, ask, eik og bøk. Parken er blitt utvidet og formet flere ganger siden, men mange av de gamle trærne består. Parken har behov for oppgradering, og er i dag under omprosjektering. Parken skal etter planen fremstå i ny drakt tilbyjubileet i 2011.

Ypsilon

Gjennom parken ankom vi igjen elvebredden i sør, der vi avsluttet vår vandring på den flotte nye gangbrua "Ypsilon" med utsikt til det nye biblioteket og høyskolesenteret. Utbygging av Ypsilon er sammen med utbedring av Drammen park et viktig ledd for å knytte sammen byens to bydeler; Bragernes og Strømsø, og legger til rette for rekreasjon og nytt byliv for de neste generasjoner.

Trevenner i Drammens elvepark

Servering på Holmennokken, en ny parkøy i Drammenselva. Foto: RS

Bypatriot og guide Trulve Ellingsen
Foto: Eirik Wærner

Arrangørene i styret Elin From (t.h) og Rainer Stange serverer eplejuice fra Egge gård, Lier
Foto: Per-Olav Hagen

Innspill fra redaktøren. Foto: Per-Olav Hagen

Drammens elvepark

Ny promenade på Strømsø

Nyplantet pilelund på Strømsø

Holmennokken er en helt ny park med store lunder midt i elverommet. Parken er på ca 10 dekar og sto ferdig i 2006. Området inneholder trappemur mot elva, brygge hvor småbåter kan legge til, og sandstrand for lek og bading

Treplantingene av lønn og sølpil på Bragernes er allerede blitt store. Underplantingene er bunndekkende stauder

Trevenner i Drammen

Bragernes elvepark er en del av turveinettet langs Drammenselva, og strekker seg fra bybrua og østover til Holmenbrua

Guide og arkitekt Arnt Enger forteller om de berplantede branngatene

Hestekastanjer på Bragernes torg

Treets Venner i Drammen park, som ble anlagt etter bybrannen i 1866. I 1993 ble den gamle musikkpaviljongen gjenreist i parken

Bytrær i Oslo sentrum

Elin Katharina Hille From

Den 10. november inviterte Norske landskapsarkitekters forenings lokallag i Oslo og Akershus (NLA) sammen med FAGUS (Faglig utviklingssenter for grøntanleggssektoren) sine medlemmer og andre treinteresserte til høstvandring i Oslo sentrum og foredrag med fokus på bytrær.

Bytrær på Tøyen og på Grønland

Det var stort oppmøte til tross for kjølig høstvær denne ettermiddagen, nærmere 55 deltakere møtte opp ved Tøyenbadet i Oslo. Turen skulle lede de oppmøtte gjennom Tøyenparken via Caltexløkka og gjennom bygatene ned til Grønland.

Tema for ettermiddagsarrangementet var:

- **Trearter som er lite brukt**
- **Bytrærnes vitalitet**
- **Oppbygningsbeskjæring**

Beskjæring

Som guide var Trevenn og landskapsarkitekt Tore Næss fra Friluftsetaten, som viste vei og berettet om de spennende treslagene det er å finne blant denne delen av byens mange gater og byrom. Han orienterte om bytrærnes vitalitet og viktigheten av å prioritere oppbyggingen av gode trekroner ved beskjæring fra ung alder.

Platan og valnøtt

I Tøyenparken fikk vi blant annet se eksempler på platan og valnøtt, som begge så til å utvikle seg godt her, selv våre breddegrader til tross.

En eikepark

På Caltexløkka er det plantet en samling av ulike arter eik, som gjør det mulig å studere ulike arters vokseform, bladtyper og uttrykk.

Gatetrær

I Kjøberggata er det plantet en allé med prydkirsebær, som forvandler gaterommets grå preg til vakker pastell på våren. Videre ble det sett på uvanlige typer gatetrær, blant annet i Tøyengata, der det er brukt både naverlønn og robinia; to fine bytrær av middels størrelse.

Søyleeik

Ferden endte så opp på østenden av Galleri Oslo der vi så noen uvanlig kraftige søyleeik, som til tross for lite jordvolum og ellers marginale vekstvilkår ruver og gir vitalitet til det trafikerte gaterommet.

200 nye gatetrær på Carl Berners plass i 2010

På Grønland trakk forsamlingen inn på Asylet bydelshus der landskapsarkitekt Ingjerd Solfjeld fra Statens Vegvesen holdt et foredrag for de treinteresserte. Tema var bytrær med vekt på trivsel og vekst i trafikkerte miljøer. Hun viste eksempler fra nye Carl Berners Plass i Oslo, som bygges i disse dager, der det er gjort pionérarbeid med tanke på nye plantemetoder for bytrærne som skal fylle gaterommene og plassen. Hege Abrahamsen fra Fagus holdt til slutt et innlegg om FAGUS' virke og engasjement i forbindelse med tema for kvelden.

Bytrær i Oslo sentrum

Trevern og landskapsarkitekt Tore Næss fra Friluftsetaten guider 55 deltakere fra Treets Venner og NLA
Foto: Elin From

Tore Næss under platan i god vekst. Foto: EF

Naverlønn som gatetre i Tøyengata. Foto: EF

Bytrær på Tøyen og Grønland

Caltexløkka er en terrassert park med mange ulike arter av eik

Robinia som gatetre i Tøyengata

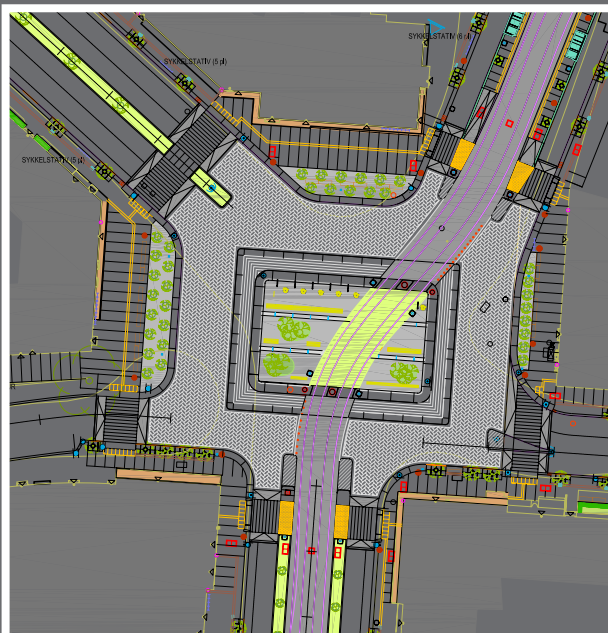

Caltexløkka rommer en populær fotballbanen

De amerikanske eikeartene får fine høstfarger. Foto: Elin From

Gatetrær på Carl Berners plass

Prosjektet Carl Berners plass med omgivelser er under bygging

Tegningen viser en rektangulær byplass med trikken i midten. Prosjektet prioriterer gående, syklende og kollektivtrafikk ved å redusere kjørefelt for privatbiler fra 4 til 2. Det skal bygges brede, beplantede fortau med 200 nye gatetrær med en palett av ulike arter

Landskapsarkitekt:
Dronninga landskap AS

Det bygges spesialdesignede plantekasser for å gi plass til mye vekstjod. I tillegg får fortauene rotvennlig forsterkningslag for å sikre gatetrærne god utvikling. Våren 2010 plantes det her tokyorkirsebær, som med sin oppsiktsvekkende blomstring skal gi identitet og bli en attraksjon for nye Carl Berners plass. Foto: Ragnhild Momrak

TREPORTRETTET: Flikbladet bjørk – avvikende bjørkekloner fra nordisk natur

Av og til blir det oppdaget planter i naturen som avviker fra det normale. Slike avarter vekker ofte oppmerksomhet hos botanikere, planteskolefolk og hage- og parkinteresserte. Det er et interessant fenomen at det i mange tilfeller er avvikerne som vekker størst oppmerksomhet...

Ole Billing Hansen

Hengebjørk (*Betula pendula*) er en svært vanlig art i lavlandet nord til Nord-Trøndelag. Arten forekommer i spredte bestand så langt nord som til Pasvik, og i Sør-Norge finnes den så høyt som til 900 moh. I fjellet og i nord er det derimot dunbjørka (*B. pubescens*) som dominerer.

"Ornäsbjørk"

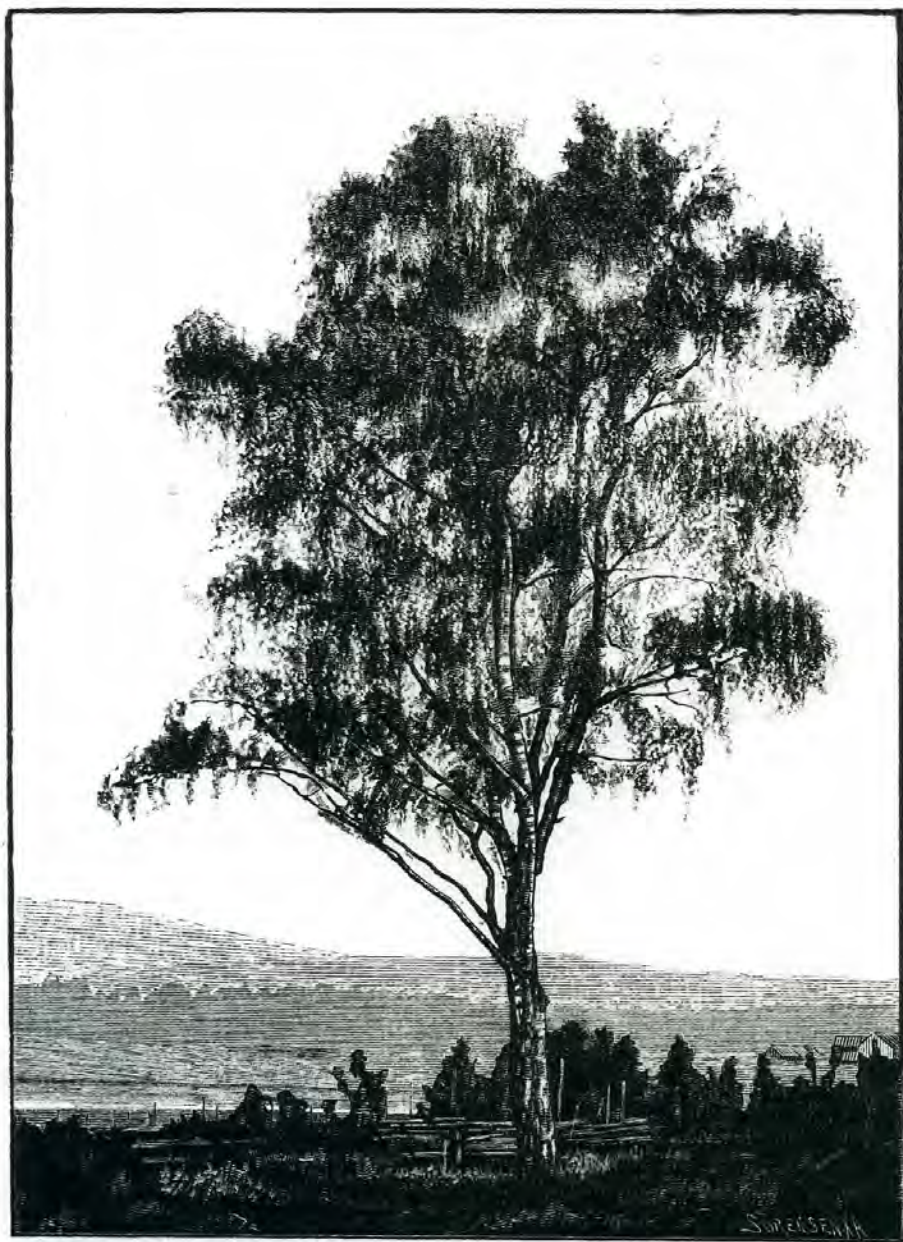
I sjeldne tilfeller forekommer det bjørk med flikete blader i naturen. Den kultivaren som er vanligst i planteskolekatalogene i nordiske land, er *B. pendula* 'Dalecarlica', populært kalt "ornäsbjørk". Det har vist seg at slett ikke alle trær i handelen med dette navnet har samme karaktertrekk som det treet som ble funnet i Dalarna i Sverige for nær 250 år siden.

Dalarna anno 1767

Ekte ornäsbjørk, det vil si den opprinnelige klonen med flikete blader, ble funnet av "Secreteraren Vålborne Herr" Hans Gustav Hjort i skogen ved Lilla Ornäs i Dalarna i 1767. Det var da et om lag to meter høyt tre med fingertykk stamme. Hjort flyttet, trolig allerede året etter, treet inn i hagen på Lilla Ornäs, der det var mer beskyttet mot "Folk och kreatur".

Her sto treet i mer enn hundre år. Et trestikk hos den norske botanikkprofessoren F. C. Schübeler (1885) er basert på et fotografi tatt i 1878 (figur 1). Det viser et tre som er 64 ½ fot høyt med stammeomkrets 6 fot 8 tommer fem fot over rothalsen. Målene tilsvarer henholdsvis 20,2 og 2,08 meter. Det var heldig at treet ble fotografert, for selv om det i 1878 tilsynelatende var "fullkomment friskt", blåste det ned i en storm den 16. april 1887. Men heldigvis hadde Lantbruksakademins Experimentalfält ni år tidligere tatt podekvist som ble brukt til å lage nye trær. I katalogen for 1885-86 kunne institusjonen for første gang tilby trær av "äktä ornäsbjørk". Men allerede på dette tidspunktet fantes det tilbud om annen flikbladet bjørk i andre planteskolers kataloger. De parallelle tilbudene ga i årene deretter mange muligheter for sorts- og navneblanding.

Figur 1. Det opprinnelige treet ved Omäs. Trestikk i Schübelers Viridarium norvegicum fra 1885 etter et bilde tatt på Lilla Omäs i 1878

Forvirring i sortimentet

Allerede i 1769 hadde Linné, etter en skriftlig henvendelse til eieren, mottatt en kvistprøve av den sjeldne bjørka. Han beskrev den som *Betula alba dalecarlica*. Den første detaljbeskrivelsen og tegning av ekte "ornåsbjørk" ble publisert av "assessorn och provinsialmedikusen i Hedemora" C. M. Blom i 1786 (figur 2). Hylander (1957) påpeker at forskjellen mellom ekte (*B. p. fo. dalecarlica*) og uekte "ornåsbjørk" (*B. p. fo. crispa*) er at den ekte har ett utpreget flikpar, mens den uekte har mer regelmessig mangeflikete blader.

Uten pollen

Under den moderne sortsbetegnelsen *Betula pendula* '*Dalecarlica*' finnes trolig ulike kloner, og det er usikkert hvor stor andel den opprinnelige klonen utgjør av de trærne som har vært oppformert og markedsført av norske og svenske planteskoler opp gjennom tidene. Det europeiske sortimentet omfatter flere flikbladete bjørkekkloner. I Sverige er det nylig gjennomført en opprydding, og heretter vil det være den opprinnelige klonen fra Dalarna som blir omsatt under navnet *B. p. 'Dalecarlica'*, nærmere bestemt som E-plante fra svenske planteskoler. Her i landet har planteskolen ved Universitetet for miljø- og biovitenskap med stor sikkerhet hatt den opprinnelige klonen siden omkring 1950, og materiale som er oppformert ved Eliteplantestasjonen er av denne typen. Et karakteristisk trekk hos den opprinnelige klonen fra Ornås er for øvrig at den ikke setter hannrakler, til glede for pollenallergikere. Men til gjengjeld setter trærne rikelig med frø, og en mindre andel av frøene gir opphav til flikbladete planter. Schübeler nevner at direktør E. Lindgren ved Experimentalfältet gjennom årenes løp hadde undersøkt omtrent 150.000 frøplanter som var direkte avkom etter den opprinnelige Ornåsbjørka. Blant disse frøplantene hadde han funnet flere med flikete blader, men de skilte seg alle vesentlig fra hverandre.

Mørkridsdalens hemmelighet

Vi har vårt eget utvalg av flikbladet hengebjørk her i landet. Oddvin Reisæter skriver at det opprinnelige treet ble funnet i ei l på fjellgården Skåri, 230 moh. i Fortun i Sogn i 1969. I NAF veibok fra 2006 blir det opprinnelige treet

Figur 2. Den første tegningen av ekte "ornåsbjørk" publisert av C. M. Blom i 1786. Kopi fra Hylander (1957)

Figur 3. *Betula pendula* 'Fortuna' (t.v.) i parken ved Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås våren 2009. I sammenlikning med *B. p. 'Dalecarlica'* (t.h.) vokser den norske kultivaren seinere, og den gjennomgående stammen er ikke fullt så rett. Foto: Jeanette Brun

omtalt som "Skårabjerken", og at det står på fjellgården Skåra (i kartet skrevet Skori) i Mørkridsdalen, som strekker seg nordover fra tettstedet Skjolden innerst i Sognefjorden. Fortun og Skjolden er nabobygder i Luster kommune. Den samme omtalen er gjengitt i flere utgaver av veiboka, ganske sikkert uten at redaktøren har sjekket om treet fortsatt finnes på stedet. Det er dermed usikkert om det opprinnelige treet eksisterer i dag.

Fortuna

Uansett var det fylkesgartner Erik Johnsen som i 1969 samlet inn podekvist fra treet. Kvisten ble brukt til poding i planteskolen ved den tids Institutt for dendrologi og planteskoledrift, NLH under ledelse av professor Oddvin Reisæter. Klonen fikk kultivarnavnet B. p. 'Fortuna' etter funnstedet, og trolig med hentydning til et lykkelig funn. (Fortuna er, som kjent, lykkens gudinne i romersk mytologi.) De første plantene ble plantet i universitetsparken i 1972, men disse trærne finnes ikke lenger. Et større tre fra 1980-tallet står ved Studentsamfunnets nyeste bygning, AudMax, og enda nyere eksemplarer ble plantet i parken i 1994 (Figur 3).

Stammekrok og bladfliker

'Fortuna'-trær er vanligvis enstammet, men stammen kan ha en tendens til å vokse litt ujevnt og skjevt, noe som leder tankene inn på treslagets opprinnelse i brattlendt vestlandsterrang. I Vestlandets fjellier finner vi sjelden stolperette bjørketrær. En annen mulig årsak til at trærne de første årene strever med å danne en gjennomgående stamme, er fenomenet plagiotropi. Det betyr at når podekvisten er hentet fra en sidegrein, uten topporientert vekst, vil podingen i en periode gjerne fortsette å vokse som en sidekvist. En kan oppheve plagiotropi i løpet av noen år ved jevnlig oppbinding, slik at podingen gjenvinner ønsket topporientering. Greinvinklene hos både 'Fortuna' og 'Dalecarlica' er nokså spisse, mens smågreinene etter hvert blir noe hengende. Bladene hos begge kultivarer har markerte, spisse flikker. Imidlertid har det norske utvalget ikke bare ett flikpar, men flere gradvis kortere motsilte flikker utover mot bladspissen (Figur 4). 'Fortuna' har også mer regelmessig tanning på flikene.

For å bevare de spesifikke egenskapene må trærne formeres vegetativt, og siden Schübeler's tid har sidepoding på en grunnstamme av hengebjørk vært det vanligste. Dersom etterspørselen etter det norske utvalget skulle bli større, vil mikroformering kunne være et alternativ.

Litteratur

- Anonym udatt. Den vackra ornäsbjörken är tillbaka – nu med E-märkning! www.eplanta.com
 Evensen, K.H. 2006 NAF Veibok 2007-2009. Norges Automobilforbund, Oslo. 816 s. ISBN 82-7167-116-2 (s. 370)
 Hylander, N. 1957. Om falsk och äkta ornäsbjörk och om några andra avvikande björkformer. Lustgården (Årsskrift för Föreningen för dendrologi och parkvård 1956-57) 37-38:31-84.
 Reisæter, O. 1977-78 Dendrologi 1. Kompendium. Norges landbrukshøgskole, Ås. 234 s. (s. 57)
 Schübeler, F. C. 1885. Viridarium norvegicum. Norges Væxtrige I. Christiania. 610 s. ("Ornäs-birk" er omtalt på s. 461-63).
 Vike, E. 2006. Norske utvalg og foredlinger av busker og trær. UMB-rapport 01/2006. Universitetet for miljø- og biovitenskap, Ås. 159 s. ISBN 82-483-0049-8 (s. 15)

Forfatteren

Ole Billing Hansen (52) er journalist i fagbladene Gartneryrket og park & anlegg. Han har i tillegg en undervisningsstilling (professor II) ved Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås, der han først og fremst arbeider med treaktige landskapsplanter. Adresse: park & anlegg, Schweigaardsgt. 34F, 0191 Oslo. e-post: oleb@gartnerforbundet.no

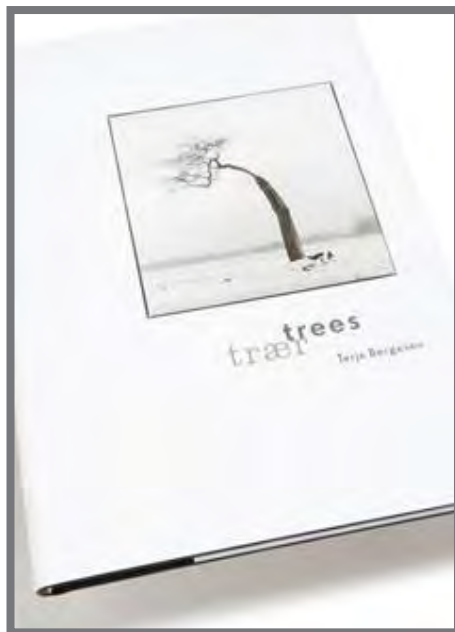

Figur 4. Bladene hos B. pendula 'Fortuna' (t.v.) er flikete med flere gradvis mindre flikpar utover mot bladspissen, mens den svenske kultivaren B. p. 'Dalecarlica' (t.h.) har ett utpreget flikpar og ellers bare små, uregelmessige flikker og tenner. Bladene er hentet fra langskudd i juni. På kortskudd og seinere i sesongen kan bladomrisset være noe bredere og flikene større. Foto: Jeanette Brun, UMB

Boktips og utklipp

"Trær - Trees" (2009 1.utgave) er et fotoprojekt med bilder av enslige trær med personlighet.

Boken er ment for alle som har et forhold til, og interesse for natur, trær og kunst. Den gir rom for liten og stor til å utforske egen fantasi mot trærnes form. Malin Barth skriver om fotografiene og den kunstneriske prosessen, mens Jan Nyberg retter fokus mot "Den menneskelige faktor". Begge omtalene er både på norsk og engelsk. For å yte fotografiene maksimal rettferdighet, er boken trykket i beste kvalitet og fineste raster. Alle bildene har et toppsjikt med klarlakk slik at fotografiene fremheves. Grafisk design er åpen og luftig for å understreke det estetiske. Dette gjør at boken fremstår som en elegant trykksak.

ISBN: 9788230313954 (8230313954)

26 Onsdag 28. oktober 2009

KULTUR&MEDIER

KLASSEKAMPEN

PROTEST: Oslopoeten framfor nokon, Jan Erik Vold, aksjonerte i går mot nedsaginga av kirsebærtreet ved Olaf Bull-statuen bak SAS-hotellet i krysset St. Olavs gate/Tullins gate. Treet vart planta som ei erstatning for kirsebærtreet som stod ved Bulls gamle skole, Aars & Voss. Treet var det første som blande i Oslo om våren, og det inspirerte Bulls dikt «Memoirer». Både treet og skolen vart i 1972 rivne for å gjera rom for SAS-hotellet, også då til protest frå blant andre Vold, som den gong skreiv diktet «Forslag i mai» mot rivinga. Rådts bystyremedlem Erling Folkvord sendte i går spørsmål til byråd Jøran Kallmyr om kvifor kirsebærtreet er saga ned.

FOTO: LINDA ROUENHE ENGELBERTH

DEBATT

aftenposten.no/meninger

Skriv kortest mulig. Vi forbeholder oss retten til å forkorte, innleie som er sendt til flere avset trykkes ikke. Oppgi navn, adresse og telefon på dagtid. Aften returnerer ikke artikler som blir sendt oss på papir.

Hovedinnlegg: 5000 tegn inkl. mellomrom
Debattinnlegg: 1000-1500 tegn inkl. mellomrom
Kortinnlegg: 500-750 tegn inkl. mellomrom

Knut Olav Amås
Kultur- og
debattredaktør

Skriv til: Aftenposten, Debattredaksjonen, Postboks 1, 0051 Oslo • Faks: 22 86 40 89 • E-post: debatt@aftenposten.no

Hellige steder. Også byer har sine «hellige steder», frembrakt av naturen, som intet byplankontor kan etablere. Et slikt «sted» var kirsebærtreet som lå på hjørnet av St. Olavs gate og Tullins gate.

Vet byrådet hvem Olaf Bull er?

Av Jan Erik Vold, forfatter

Det første som blomstret. Også byer har sine «hellige steder», frembrakt av naturen, som intet byplankontor kan etablere. Men som det er et byplankontors oppgave å verne om, når de først fins. Et slikt «sted» var kirsebærtreet ved Aars og Voss skole, det ærverdige gymnasium, en gang hovedstadens største, som lå på hjørnet av St. Olavs gate og Tullins gate.

Hellig, fordi det var det første treet som blomstret i byens sentrum – det visste de brave hovedstadsborgere. Det frydet de seg over, i Kristiania så vel som i Oslo. Og det kunne de lese om hos Olaf Bull, byens store skald, som var elev ved skolen og mintes treet, rett utenfor klassevinduet, som blomstret ved eksamens-tider – som om treet selv skulle høres:

*Kirsebærtreet, snehvidt til examen,
var hørt av himmelen alt, paa kryds og tvers –
og himmelen vet hvad visdoms svar det ga, men
Gud, hvor det vældet av friske, hvite vers!*

Og den vordende poet letter fra skolepulten og drømmer seg oppover kirsebærtrets stamme, inn i alt det hvite og opp mot det blå:

*Dets levende vækst var vor! Den mørke foten
sat vi i drøm og stirret paa, som smaa –
men mindre barn kom til, og vi forlot den,
for jevnt at stige med stammen mot det blaa,
og slutte en deilig dag, der træet slutter,
i blomster og lys og luft, som voksne gutter!*

Aars og Voss ble revet i 1972, for å gi plass til det høyhus som ble SAS-hotellet, i 1975. Protester mot at treet skulle sages ned ble møtt med forsikringer om at et nytt skulle plantes, i dets sted. I 1989 ble en statue av Olaf Bull avduket, utført av Joseph Grmeland.

Kunne vekst plass

Men kan man erstatte et hellig tre?

I Stockholm forsto arkitekt Ralph Erskine, da han i 1983 skulle skape et nytt bibliotek på universitetsområdet Frescati, at den praktfulle eika som sto på den utmalte tomt, var av en slik art. Derfor lot han bibliotekets yttervegger vike unna i en halvsirkelform, slik at eika ble stående til nå berusende innenfor bokhusets speilglansrunder. Byggets skjeve vinkler bare adreder til aljarmen og trivselen for bibliotekets brukere.

SAS-hotellet i Oslo er firkantet, bygd på en arkitek-

Protester mot at treet skulle sages ned ble møtt med forsikringer om at et nytt skulle plantes, i dets sted. I 1989 ble en statue av Olaf Bull avduket, utført av Joseph Grmeland, skriver Jan Erik Vold. FOTO: LILLEBARN NUSAT

tur som ikke viker unna for småting. Så det frodige kirsebærtreet utenfor Aars og Voss måtte til pers – kanskje hundre år gammelt – og et nytt plantet, som fikk trang groplass å bolte seg på og forlengst hadde råtnet, da det i oktober 2009 ble sagt ned.

Erling Polkvord i Rådets bystyregruppe stilte to spørsmål til byens samferdselsbyråd, etter først å ha gitt forhistorien til «Olaf Bulls kirsebærtre». Og fikk følgende svar:

Spørsmål 1: Kven bestemte at dette treet skulle sages ned?

Svar: Det er Plihtutsetaten som forvalter bytrær.

Treet hadde skrantet i lengre tid, og ble felt etter at det ble konstatert at det var dødt.

Spørsmål 2: Når blir eit nytt tre planta på same plass ved Olaf Bull-stasjonen?

Svar: Eventuell planting av nytt tre vil tidligst kunne skje i 2010. Det er behov for å ta jordprøver for å undersøke om jordkvaliteten er god nok, bl.a. med tanke på veisalt. Det kan bli nødvendig å skifte ut masse for å øke jansen for at et nytt tre skal overleve.

Det spørsmål Polkvord ikke stilte, var: Vet Oslo byråd hvem Olaf Bull er?

Jan Erik Vold aksjonerte mot nedsagingen av kirsebærtreet ved Olaf Bull-staturen ved SAS-hotellet i krysset St. Olavs gate/Tullins gate, først i 1972, så nå i 2009. Treet ble plantet som erstatning for kirsebærtreet som stod ved Bulls gamle skole, Aars & Voss. Treet, som var det første som blomstret om våren, inspirerte Bulls dikt "Memoirer":

*Kirsebærtreet, snehvidt til examen,
var hørt av himmelen alt, paa kryds og tvers –
og himmelen vet hvad visdoms svar det ga, men
Gud, hvor det vældet av friske, hvite vers!*

*Dens levende vækst var vor! Den mørke foten
sat vi i drøm og stirret paa, som smaa –
men mindre barn kom til, og vi forlot den,
for jevnt at stige mot det blaa,
og slutten en deilig dag, der træet slutter,
i blomster og lys og luft, som voksne gutter!*

Innkalling til årsmøte Treets Venner 2010

Tid: Torsdag den **18. februar 2010 klokka 18:00.**

Sted: Bydelshuset på Grønland, 2. etasje på Kafé Asylet, Grønland 28, 0188 Oslo

Lokalet heter: **Anton B Nilsen**

18:00 Foredrag av Tore Edvard Bergaust, Statens Vegvesen Region Øst:

“Fra Versailles til Vegamot: en allé til besvær”

Den gamle bjørkealleen langs Gamle Trondheimsvei, rv 158, er erstattet med en helt ny bjørkeallé på over 1 km. Landskapsarkitekt Tore Edvard Bergaust kåserer og viser bilder fra hva slags krav en allé i det 21. århundre skal tilfredsstillе. Han trekker historiske linjer til nasjonaltreet og bruk av alleen i historiske sammenhenger. Foredraget baserer seg på en artikkel i årboka til norsk veimuseum 2009.

Ca klokka 19:00 Forslag til dagsorden:

1. Valg av møteleder og referent
2. Godkjenning av årsmelding (blir delt ut på stedet, eller tilgjengelig for nedlasting på treetsvenner.no)
3. Godkjenning av regnskap
4. Fastsettelse av kontingent
5. Budsjettforslag
6. Evt. innkomne forslag (må være styret i hende en uke før)
7. Valg av leder, styremedlemmer og varamedlemmer
8. Valg av revisor
9. Valg av valgkomité
10. Utnevning av mottakere av “Trevennen” for 2009 og 2010

Stiklestadalleen, sommer 2009, som sammen med den nyplantede alleen på Eidsvold, reflekterer en "nasjonal" allé. Dette er et tema Tore Edvard Bergaust tar opp i sitt foredrag den 18.02.2010 på Treets Venners årsmøte. Velkommen!

Stiklestadalleen, vinter 2005

Stiklestadalleen, høsten 2009